

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجموعه نوشتار

به کوشش:
احسان الله شکراللهی
غلامرضا امیرخانی

به مناسبت نودمین سال تولد

ایرج انصاری

خانه کتاب

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

ISBN:9786002222510

9 786002 222510

فرزانه ایران مدار

به کوشش
احسان الله شکرالهی
غلامرضا امیرخانی

خانمکتاب

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

زمستان ۱۳۹۴

سرشناسه: شکراللهی، احسان الله، ۱۳۴۷ -
 عنوان و نام پدیدآور: فرزانه ایران مدار / به کوشش احسان الله شکراللهی، غلامرضا امیرخانی.
 مشخصات ظاهری: ۲۱۶ ص. مصوب
 مشخصات نشر: تهران: خانه کتاب، ۱۳۹۴
 شابک: ۰ - ۲۵۱ - ۲۲۲ - ۶۰۰ - ۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 موضوع: افشار، ایرج، ۱۳۰۴ - ۱۳۸۹ - یادنامه‌ها
 موضوع: کتابشناسان - ایران - مقاله‌ها و خطابه‌ها
 شناسه افزوده: امیرخانی، غلامرضا، ۱۳۴۸ -
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ ۷ الف ۸ ش / ۱۰۰۴ Z
 رده بندی دیویی: ۹۲ / ۰۱۰
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۶۸۵۸۶

شماره فروست خانه کتاب

۴۹۷

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
 جمهوری اسلامی ایران

خانه کتاب

عنوان: فرزانه ایران مدار

به کوشش: احسان الله شکراللهی، غلامرضا امیرخانی

ناشر: خانه کتاب با همکاری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

نمایه ساز: سوده صیرفی

طراح جلد: علیرضا کرمی

صفحه‌آرا: عسگر ابراهیمی و طاهره قاسمی

ناظر چاپ: فاطمه بیگدلی

نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۶۰۰ نسخه

بها: ۴۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۰ - ۲۵۱ - ۲۲۲ - ۶۰۰ - ۹۷۸

لیتوگرافی و چاپ: چاپخانه بوستان کتاب

تهران: خیابان انقلاب، بین صبا و فلسطین جنوبی، پلاک ۸۰، مؤسسه خانه کتاب

تلفن: ۸۸۳۳۲۹۸۵

فهرست

- پیشگفتار / مجید غلامی جلیسه، مدیرعامل خانه کتاب ۹
- مقدمه کوشش گران / احسان الله شکراللهی و غلامرضا امیرخانی ۱۱
- درباره استاد افشار (۳۸ نوشتار) ۱۵
- یادی از ایرج افشار و گنجینه پژوهشی او در پنجمین سال درگذشت / سیدعلی آل داود ۱۷
- گذری بر کنگره تحقیقات ایرانی / سوسن اصیلی ۲۱
- سهم خوشنویسی و خوشنویسان در چاپکرده‌ها و نوشته‌های ایرج افشار / حمیدرضا افسزی ۳۱
- شیدای پارسی / غلامرضا امیرخانی ۳۹
- زنده یاد ایرج افشار و کاربرگه نسخه خطی / سید عبدالله انوار ۴۳
- عبدالرحمن بدوی در ایران / تلخیص و ترجمه: اسماعیل باغستانی ۴۷
- یک شمعک کوهی بر مزار ایرج افشار / محمدابراهیم باستانی پاریزی ۶۷
- پنج تصویر از استاد ایرج افشار / محسن پورمختار ۷۱
- ایرج افشار و «پایان نسخه‌ها» / کاوه تیموری ۷۷
- ترانه‌ای برای فردوسی تقدیم به ایرج افشار / احمد جلالی ۸۱
- ایرج شیرین سخن / غلامعلی حداد عادل ۸۷
- ایرج افشار در آئینه کتابخانه اهدایی مجتبی مینوی: کتابشناسی آثار و تألیفات / المیرا خانلرخانی ۹۳
- خاطراتی درباره ایرج افشار، ایران‌شناس و کتاب‌شناس / استاد سید هادی خسروشاهی ۱۰۱
- بیاد فرهیخته بزرگوار مرحوم دکتر ایرج افشار / شعر از باقر دهقان ۱۱۷

- در رسای ایرانشناس دانشمند ایرج افشار / محسن ذاکر الحسینی ۱۱۹
- ایرج افشار، احياءگر سنت کثکول نویسی علمی / عبدالحسین طالعی ۱۲۱
- به یاد استاد ایرج افشار / حسن عاطفی ۱۲۳
- ایرج افشار و آرشیو ملی ایران / غلامرضا عزیزی ۱۳۱
- گوهر مراد افشار / عزت‌الله فولادوند ۱۴۳
- ایرانگردی به شیوه ایرج افشار / میلاد عظیمی ۱۴۷
- چند سند تاریخی راجع به ایرج افشار / رضا فراستی ۱۴۹
- خاطره ای از استاد افشار / غلامرضا فدائی ۱۶۹
- داستان دوری / مهدی فیروزیان ۱۷۱
- دو گزارش از یک دیدار / حمیدرضا قلیچ‌خانی ۱۷۵
- ایرج افشار و تجلیل از مشاهیر در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران / پریسا کرمرضایی ۱۷۹
- دغدغه‌های ایرج افشار درباره مطالعه و ساماندهی اسناد و مدارک تاریخی کاخ موزه گلستان / نادر کریمیان سردشتی ۱۸۷
- گنجینه پژوهشی ایرج افشار / فرشته مجیدی ۱۹۹
- آخرین عکس و آخرین دیدار / محمدجواد جدی ۲۰۵
- دیدار نوروزی در طیس / محمدهاشم مریداس ۲۰۹
- ایرج افشار یزدی؛ احياءگر نسخه‌های خطی، پژوهشگر اسناد تاریخی، و پدر کتابشناسی ایران /
- محمدرضا ملک‌ثابت ۲۱۱
- در سوگ دوستدار ایران: استاد ایرج افشار / سید علی موسوی گرمارودی ۲۱۳
- «فرزانه فروتن ایران مدار ما» / سید جواد میرهاشمی ۲۱۷
- سه ارج‌نامه ایرج / آزاده نظربلند ۲۳۳
- به یاد استاد / منوچهر نظری ۲۳۷
- عطر آشنایی چند پرده از تشویق‌های مهرآمیز استاد ایرج افشار / مهدی نورمحمدی ۲۳۹
- زمزمه محبت / مهرداد نیکنام ۲۴۵
- مگر مردی که به بزرگی تمام ایران است می‌میرد؟ / مصطفی یآوری آیین ۲۴۹
- جان قلم / هومن یوسفدهی ۲۵۳

- ۲۵۵ ..... اهدا شده به ایرج افشار (۲۹ نوشتار)
- قرآن چاپ سنگی تبریز ۱۲۵۸ ق. (۱۸۴۲ - ۱۸۴۳) همراه با تذهیب و سرفصل سوره‌ها به صورت
- ۲۵۷ ..... دست‌نویس / نوشته یان یوست ویتکام / ترجمه سیده طرفه ابطحی نژادمقدم
- ۲۶۵ ..... احوال و آثار میرعلی شیرازی ملقب به شمس الادبیا / حسین احمدیگی‌ها
- جایگاه دانشمندان ایرانی در تألیف متون قدیمی عربی در علوم اسلامی با بررسی ۴۰۰۰ عنوان نسخه
- ۲۷۳ ..... خطی عربی کتابخانه ملی ایران / شهین ایمانی
- ۲۸۳ ..... رساله‌های نویافته از ابوبکر وراق ترمذی / هادی بیدکی و عبدالله رادمرد
- ۲۹۳ ..... نگاهی به آثار راصد دمشق / یوسف بیگ‌باباپور و حسین تولایی خوانساری
- کهن‌دست‌نوشته‌های جنجال برانگیز در کتابخانه ملی ایران: دیوان سنایی سده ۶ (هجری قمری) /
- ۳۲۹ ..... زادمهر پارسی (حسن توکلی رودسری)
- ۳۵۳ ..... نقش انجام و انجامه در تشخیص نسخه‌های اصل / مریم تفضلی شادپور
- ۳۷۵ ..... سنگ فرهنگ / محمدجواد جدی و احسان‌الله شکراللهی
- نقش هنر و عرفان ایرانی در حفظ، تکوین، و تکامل بخشی از ادبیات عرب (پیشکش به دو
- ۳۷۹ ..... ایرانشناس شیفته، محمدرضا شفیعی کدکنی و زنده یاد ایرج افشار) / محمدامیر جلالی
- ۳۹۳ ..... قالی‌شویان: منسک درهم بافته آیین‌های ایرانی و اسلامی / سید محمود سادات
- ۴۰۷ ..... بررسی جعل ترقیمه در مجموعه ۱۴۰۱۷ کتابخانه مجلس شورای اسلامی / امید سُوروی
- ۴۱۹ ..... زرافشان، دختر زیبای فرهنگ / احسان‌الله شکراللهی
- ۴۲۷ ..... رفیق عشق؛ نقد و معرفی «دانشنامه مهر و حکاکی در ایران» / احسان‌الله شکراللهی
- ۴۳۷ ..... من لا یحضره الکاتب؛ مقدمه‌ای بر رساله تاریخ خط عمادالکتاب / فرزانه شکراللهی
- معرفی و بررسی انیس المریدین و شمس المجالس تفسیر عرفانی سوره یوسف (ع) /
- ۴۶۱ ..... محبوبه شمشیرگرها
- نقش نسخه‌های خطی ایرانی - اسلامی در ارتباط فکری اروپای غربی و آمریکای شمالی با
- ۴۸۳ ..... کشورهای اسلامی / علی صادق‌زاده وایقان
- ۴۹۷ ..... تاریخ نویسی سالهای پایانی فرمانروایی صفویان: دوره انحطاط و سقوط / منصور صفت‌گل
- ۵۱۳ ..... «خال» مهر و وفا / فرزاد ضیائی حبیب‌آبادی
- ۵۱۹ ..... انجامه‌های اسماعیل دزفولی (در مرقع شماره ۱۷۱۵۴ کتابخانه ملی ایران) / مریم علیپور دورورق

- فهرست کتابها و نشریات کتابفروشی تربیت تبریز به روایت کتاب چاپ سنگی دبستان پارسی /
 مهرداد فردیاری ۵۲۷
- رساله‌ای در فشنک؛ تألیف و ترجمه میرزا محمدرضا مهندس تبریزی / معصومه فرشچی ۵۳۹
- انجامه‌های خوش فرجام محمدحسین شیرازی (کاتب السلطان) / حمیدرضا قلیچ‌خانی ۵۵۱
- جایگاه مطالعات تطبیقی در تاریخ‌گذاری دست‌نوشته‌های بی‌تاریخ: مطالعه موردی قرآن کریم
 محفوظ در دانشگاه بیرمنگام / سیده سمیه محسنیان ۵۶۵
- بررسی و تحلیل محتوایی فهرست ۲۰۰ نسخه خطی دانشگاه تربیت مدرس / حمزه مرادی بهرام ۵۷۷
- موضوعات قابل پژوهش در تلویین تاریخ محلی با تأکید بر ضرورت یزدشناسی به استناد اسناد
 تاریخی / محمدرضا ملک‌نابت ۵۹۵
- همکاری بین‌فرهنگی کتابخانه‌های ملی: مطالعه موردی کتابخانه‌های ملی کشورهای عضو آکو /
 اعظم نجفقلی نژاد و صدیقه شاکری ۶۱۱
- مهر پنج نفر از علما و عرفای منتسب به سادات گوشه / حسین نصیرباغبان ۶۲۵
- در باره نوع خط نسخه الابنیه عن حقایق الابویه کتابت ۳۴۷ ق / علیرضا هاشمی نژاد ۶۳۳
- مهر و حکاکی در خزانه عامره اثر میر غلامعلی آزاد بلگرامی / دکتر هومن یوسفدهی ۶۴۹
- ..... ۶۵۹ **نمایه**
- ..... ۷۰۱ **تصاویر**

پیشگفتار

استاد مرحوم ایرج افشار، نادری از نوادر ایام بود که نه سابق بر وی و نه مسبوق بر او در وادی کتاب‌شناسی و ایران‌شناسی کسی را نتوان یافت. عمر پربرکت ایشان از دوران جوانی تا آخرین لحظات، پر از فایده و استفاده است و مجال است کسی پا در وادی ایران و ایران‌شناسی گذاشته باشد و حظی از قلم و تتبعات مرحوم افشار نبرده باشد. بی‌راه نیست اگر بگویم که ادای دین به مردی که یک تنه کار صدها مؤسسه و کتابخانه و اداره و فزود را کرده، غیر ممکن است.

مایه خوشحالی است که طی دو سال اخیر، حقیر این سعادت را داشته و بعون‌الله خواهم داشت که در خانه کتاب خدمتی ولو ناچیز در جهت جبران ذره‌ای از مهربانی‌های این بزرگ‌مرد جاودانه ایران بکنم. چاپ و انتشار زندگی‌نامه کتاب‌شناسانه وی در مجموعه مشاهیر کتاب‌شناسی ایران، انتشار کتاب فهرست‌نامه کتاب‌شناسی‌های ایران، فهرست جزوات و کاتالوگ‌های مجموع در گنجینه پژوهشی ایرج افشار و فهرست آثار ایرج افشار از جمله اتفاقات خوبی است که یا افتاده یا در شرف اتمام است. و امیدوارم که تا پایان سال به سرانجام برسد.

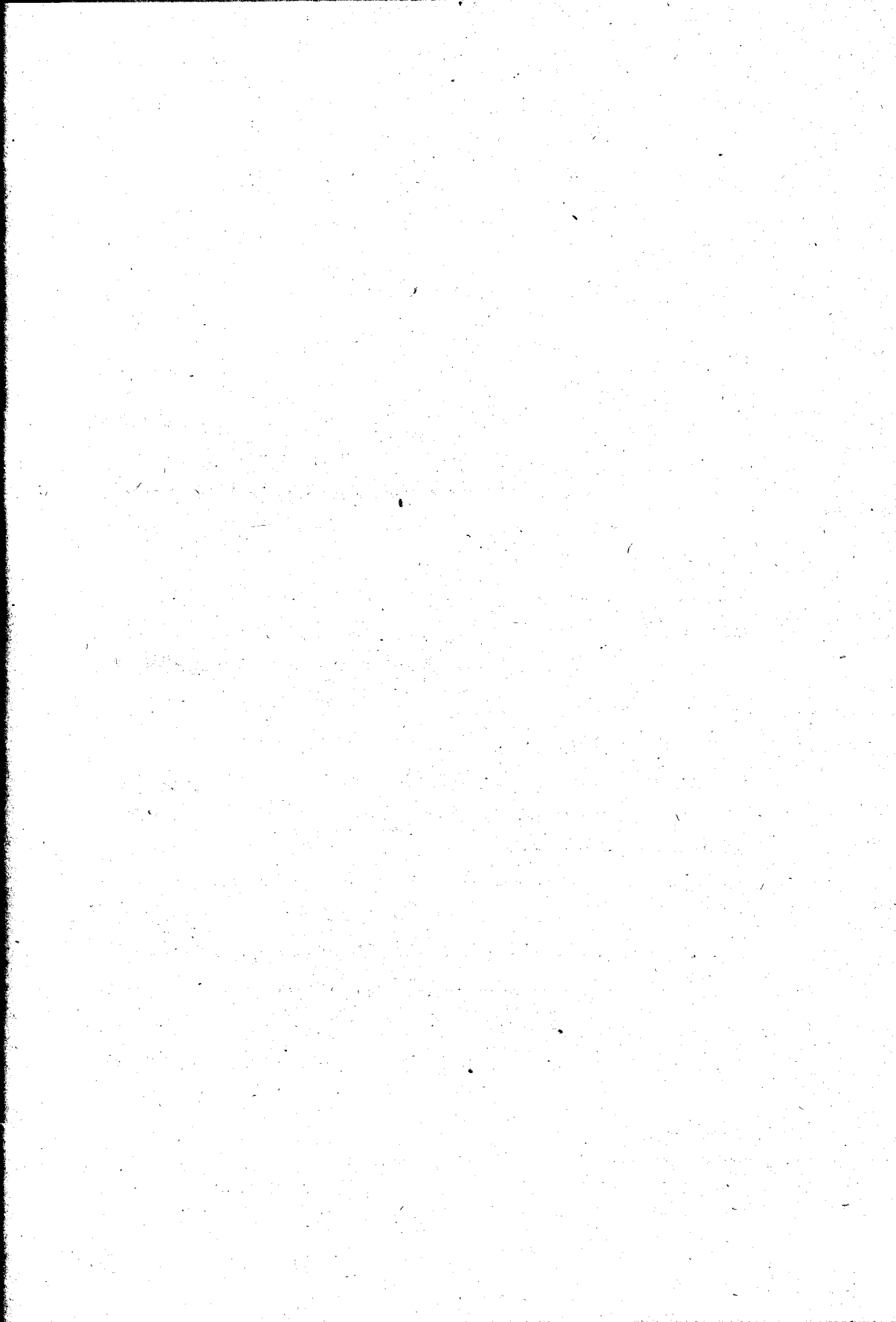
مجموعه حاضر نیز از جمله آثاری است که ما در خانه کتاب افتخار چاپ و انتشارش را یافتیم. و امیدوارم که مورد توجه ایران‌شناسان، نسخه‌پژوهان و علاقه‌مندان به استاد یگانه مرحوم ایرج افشار قرار بگیرد. در پایان لازم می‌دانم که از یکایک نویسندگان این مجموعه و همچنین کوشش‌گران آن کمال تشکر و قدردانی را کنم.

و من الله التوفیق

مجید غلامی جلیسه

مدیرعامل خانه کتاب

زمستان ۱۳۹۴

مقدمه کوشش گران

تابستان سال ۹۳ در جلسه سیاست‌گزاری چهاردهمین دوره «آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» زمانی که نام شادروان ایرج افشار به عنوان چهره برگزیده نسخه‌شناسی پیشنهاد شد، همه به اتفاق آراء با آن همداستان بودند؛ اما همان‌جا مطرح شد که سال ۹۴ مصادف خواهد بود با نودمین سال‌گرد تولد آن استاد، و برگزاری بزرگداشت به این مناسبت لطف دیگری خواهد داشت. این‌گونه شد که با تنی چند از دوستان و دوستداران آن دانشی‌مرد نشست‌هایی شکل گرفت و مقدمات برگزاری هرچه باشکوه‌تر این نکوداشت فراهم شد. از جمله جمع‌آوری مجموعه‌ای از نوشتار (در باره آن فرهیخته مرد یا اهدا شده به وی) در دستور کار قرار گرفت.

فراخوانی صادر شد و در فرصتی بسیار اندک تعداد زیادی مطلب به دفتر دبیرخانه بزرگداشت رسید، که این استقبال نشان از اقبال عمومی اهالی قلم به آن «فرزانه ایران‌مدار» داشت، و البته همه آن مطالب را در این دفتر نگنجاندیم، چرا که برخی خارج از حیطه موضوعی اعلام‌شده در فراخوان و بیرون از حوزه مورد علاقه استاد افشار (ایران‌شناسی و کتاب‌پژوهی) بود، و تعدادی هم پیشتر در نشریات و ویژه‌نامه‌ها منتشر گردیده بود، و اندکی هم گویایی مطلوب را نداشت، یا گویای حرف جدیدی نبود. نوشته‌های پیش‌روی شما در دو بخش (درباره افشار و اهدا شده به افشار) با این امید گردآمده که طیفی از مخاطبان هم‌سو با اندیشه‌ها و باورهای افشار آن‌ها را بپسندند و در شناساندن چهره روشن‌تری از وی و انعکاس پسندهای پژوهشی آن شادروان مفید افتد.

ترتیب تنظیم مطالب در هر دو بخش، الفبایی نام فامیل پدیدآورندگان بوده است، از عناوین این مطالب پیداست که تمرکز بر فعالیت‌های پژوهشی افشار طی شش دهه تلاش و جستجوی علمی و سبک کار وی مورد توجه نویسندگان مقالات و یادداشت‌ها نیز بوده است. همان‌طور که ملاحظه خواهید فرمود در برخی از این عناوین به طور

مستقیم به این عرصه پرداخته شده است: «گذری بر کنگره تحقیقات ایرانی»، «سهم خوشنویسی و خوشنویسان در چاپ کرده‌ها و نوشته‌های ایرج افشار»، «زنده یاد ایرج افشار و کاربرگه نسخه خطی»، «ایرج افشار در آئینه کتابخانه اهدایی مجتبی مینوی»، «ایرج افشار و پایان نسخه‌ها»، «ایرانگردی به شیوه ایرج افشار»، «ایرج افشار و تجلیل از مشاهیر در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران»، «گنجینه پژوهشی ایرج افشار»، «ایرج افشار یزدی؛ احیاءگر نسخه‌های خطی، پژوهشگر اسناد تاریخی، و پدر کتابشناسی ایران»، «ایرج افشار و آرشیو ملی ایران»، «ایرج شیرین سخن» و ... و هم همه یادداشت‌ها که بی‌استثنا در همین راستا نگاشته آمده است.

از عنوان یکی از این نوشته‌ها وام می‌گیریم، تا دامن سخن را به ساحت عاشقی بکشانیم. عنوان «ایرج شیرین سخن» برگرفته از شعر جلال الممالک ایرج‌میرزا است که برای سنگ مزار خویش سروده بود:

ای نکویان که در این دنیا آید	یا از این بعد به دنیا آید
این که خفتست درین خاک منم	ایرجم ایرج شیرین سخنم
مدفن عشق جهان است اینجا	یک‌جهان عشق نهانست اینجا

به راستی این شعر بازگوکننده عشق پر جلال و شکوه و شیفتگی عمیق و دراز آهنگ ایرج افشار هم هست، به ایران و آثار ایرانی؛ عشقی که تا واپسین دم حیات شعله‌ور بود و جانش از آن گرما داشت و به تکاپویش وامی داشت:

آری مزار ایرج افشار نیز مدفن یک‌جهان عشق و شیدایی است به ایران و ایرانی، و به هر آنچه نسبتی با آنان می‌تواند داشت، از فرهنگ و ادب و تاریخ و معماری و نسخه خطی و کتاب چاپی و نشریه و سند و عکس و نامه و ...

و صد البته مزار راستین او در سینه تک‌تک کسانی است که مانند او قلبشان برای وطنشان عاشقانه می‌طپد:

بعد از وفات تربت ما در زمین مجوی در سینه‌های مردم عاشق مزار ماست
مجموعه حاضر نیز با همین رویکرد، یعنی ایران‌دوستی، ایران‌پژوهی، و ایران‌مداری به پیشگاه آن فرزانه روزگار تقدیم شده است.

عنوان «فرزانه ایران‌مدار» بر این مجموعه را وامدار ذوق ادبی، شناخت عمیق و دلبستگی همیشگی دکتر شفیع کدکنی به دوست و همکار دیرینش هستیم. دکتر شفیع همچنین بر تهیه نمایه‌ای برای این اثر پای فشردند و همین موجب شد تا اندکی در زمان نشر این اثر تغییر، و بسیار بر کمال آن تأثیر ایجاد شود.

برای نمایه‌سازی این اثر باید از دقت و حوصله سرکارخانم سوده صیرفی سپاسگزار باشیم. در این مجموعه سه قطعه خوشنویسی هم به محضر آن یگانه مرد تقدیم گردیده است: یکی به قلم استاد مجتبی ملکزاده، هنرمند طراز اول شکسته‌نویسی که ابیاتی

از ملک الشعراء بهار را دستمایه هنر آفرینی خود ساخته‌اند؛ دیگر سیاه‌مشقی دلنشین به قلم جناب کاوه تیموری که ضمیمه نوشتار ایشان است، و سه دیگر ابیاتی از سوگ سروده‌ای به قلم دلنشان و پخته هنرمند ارجمند جناب آقای وحید احمدزاده. از سروده‌های پیشکش شده به ساحت استاد در این مجموعه هفت مورد گنجانده شده است؛ سروده‌هایی از آقایان یدالله عاطفی، باقر دهقان، دکتر هومن یوسفدهی، دکتر محسن ذاکرالحسینی، دکتر علی موسوی گرمارودی، و دکتر احمد جلالی. در اینجا لازم است از صمیم دل به همه عزیزانی که با ارسال آثار ارزنده خود اعم از مقالات سودمند و یادداشت‌های مانا و هنر آفرینی‌های ادبی و تجسمی ما را رهین منت خود ساختند سپاس بگوییم.

همچنین باید از دوستانی که با عکس‌هایی ارسالی خود به این مجموعه غنا بخشیدند، آقایان حسین مسرت، رسول زمانی نائینی، و محمدجواد جورسرای، صمیمانه سپاسگزاری کنیم. همچنین باید از لطف ویژه جناب آقای آرش افشار که در مراحل کار مشوق و یاری‌گرم‌ان بودند و تصاویر و آگاهی‌هایی از گنجینه پژوهشی را در اختیارمان قرار دادند یاد کنیم و سپاس گو باشیم.

نقش مهم خانه کتاب و مدیرعامل فرهنگ‌دوست آن جناب آقای مجید غلامی جلیسه و همکاران ایشان آقایان ناصر میرزایی، علیرضا کرمی، و عسگر ابراهیمی نیز در نشر پیراسته و آراسته این اثر جای سپاس فراوان دارد. ضمن آن که خانه کتاب به عنوان پشتیبان اصلی این بزرگداشت همواره در کنار سازمان اسناد و کتابخانه ملی حضور فعال داشت. از نگاه حمایت‌گرانه ریاست محترم سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران جناب آقای دکتر سیدرضا صالحی امیری در تجلیل فرهیختگان کتابخانه ملی هم باید به برجستگی یاد کنیم، که خوشبختانه این نهاد مادر، در دوران ایشان دوباره طعم تحول و بالندگی را می‌چشد. به عنوان سخن پایانی اشاره می‌کنیم که تنها سخنرانی مندرج در این ویژه‌نامه سخنرانی شادروان دکتر محمدابراهیم باستانی پاریزی از یاران دیرین و همراه سفرهای شیرین افشار است که با عنوان «یک شمعک کوهی بر مزار ایرج افشار» به مناسبت دومین سالگرد درگذشت آن بزرگ‌مرد در محل کتابخانه ملی ملک ایراد گردیده بود. یادآوری این تنها سخنرانی را دستمایه یادآوری دوباره از همه بزرگ‌مردان ایران زمین می‌کنیم و امیدواریم این مجموعه نوشتار هم شمعک کوچکی باشد بر مزار یکی از آن بزرگان که همه عمر همواره برای ایران و ایرانی بزرگی و بالندگی را می‌جستند. روحشان شاد و راهشان پر از رهروان مشتاق باد.

دوازدهم مهرماه ۱۳۹۴

احسان‌الله شکراللهی / غلامرضا امیرخانی

مجلس
کتابخانه
مجلس
دعوت به علم و ادب
دعوت به علم و ادب
دعوت به علم و ادب

مجلس
کتابخانه
مجلس
دعوت به علم و ادب
دعوت به علم و ادب
دعوت به علم و ادب

مجلس
کتابخانه
مجلس
دعوت به علم و ادب
دعوت به علم و ادب
دعوت به علم و ادب

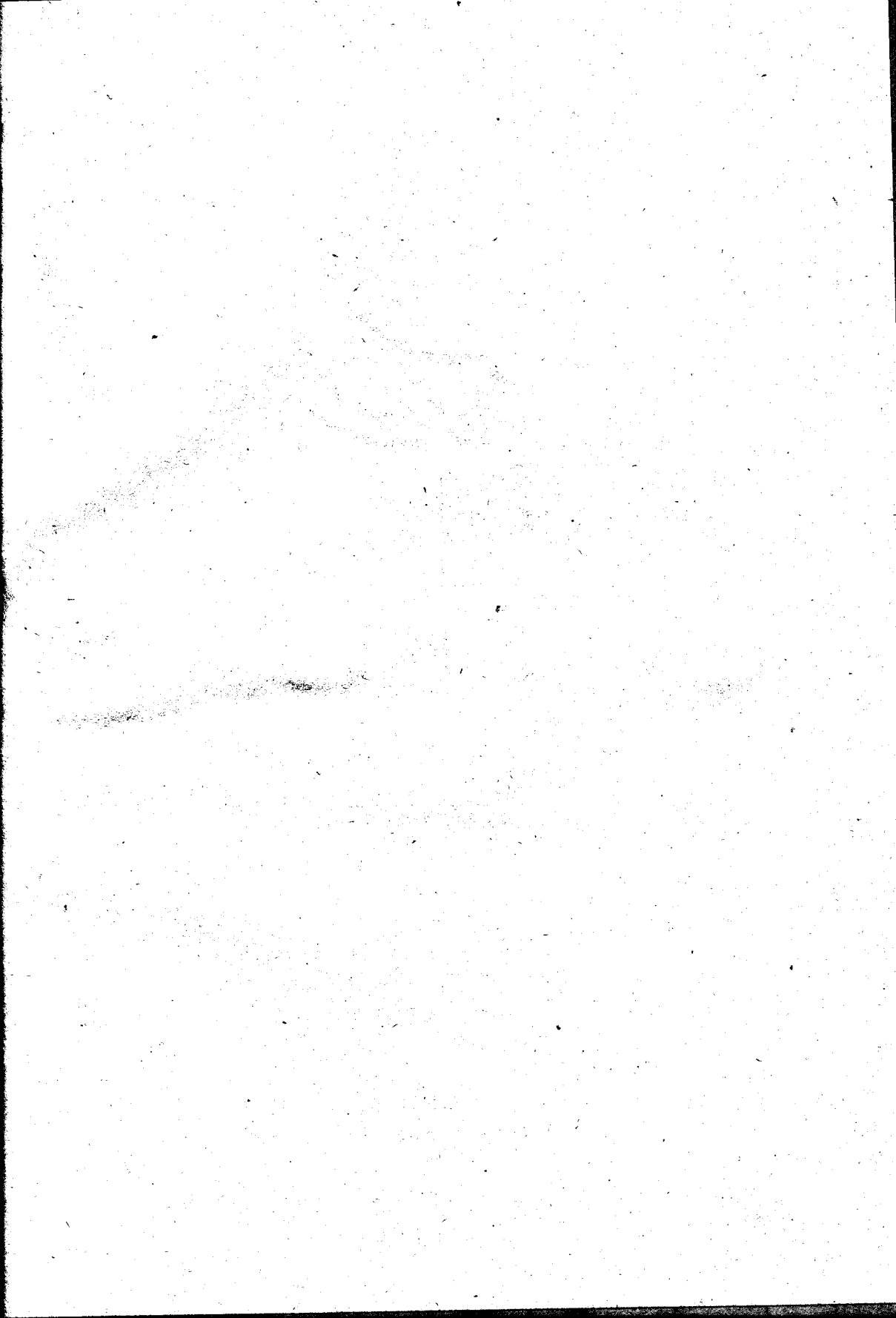
مجلس
کتابخانه
مجلس
دعوت به علم و ادب
دعوت به علم و ادب
دعوت به علم و ادب

درباره استاد افشار

(۳۸ نوشتار)

یادی از ایرج افشار و گنجینه پژوهشی او در پنجمین سال درگذشت

■ سیدعلی ال داود

■ پژوهشگر منون و استاد و عضو کمیته پژوهشی ایرج افشار

یادی از ایرج افشار
و گنجینه پژوهشی
او در پنجمین سال
درگذشت

افشار دانشمندی جامع الاطراف در زمینه‌های گوناگون مربوط به شناخت ایران و فرهنگ ایران زمین بود. او در این مقوله‌ها و در این زمینه‌ها مطالعات گسترده و دانش بی‌کران داشت و آثاری بی‌همتا از خود به یادگار گذاشت. کثرت تالیفات و تصحیحات و یافته‌ها و مقالات او گواه آن است که وی تاجه اندازه یه فرهنگ ایران و ملت ایران خدمت کرده است.

نگاهی به فهرست آثار و نوشته‌های او که یکی دو سال قبل از درگذشت وی توسط فرزنداناش فراهم آمده و در آمریکا یکی دو بار به چاپ رسید، خود نشانگر آن است که افشار در چه حیطه‌های وسیعی قلم‌فرسایی کرده است. تازه پس از نشر آن فهرست و باز چاپ آن، افشار تا چندسال دیگر در قید حیات بود و کتاب‌ها و مقالات متعدد دیگری پدید آورد و بر تعداد آثار و نوشته‌های او افزوده شد؛ امید است با چاپ فهرست مذکور که با تجدیدنظر و بررسی تمام آثار ناشناخته او صورت می‌گیرد مقام علمی وی به وجهی آشکار بر همگان روشن گردد.

هنوز هم پس از گذشت چند سال از درگذشت آن شادروان که گاه آثاری از او که نزد ناشران باقی مانده بود به تدریج انتشار می‌یابد، و تعداد دقیق آنها وقتی معلوم خواهد شد که همه کتب امانتی نزد انتشاراتی‌ها به مرحله طبع و انتشار برسد. جز آن در مجموعه آثار موجود در کتابخانه او، که چند سال پیش از وفاتش توسط خود آن شادروان به مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی اهدا شد، هنوز نوشته‌ها و کتاب‌های دست‌نویسی یافت می‌شود که افشار فرصت تکمیل آنها را نیافته بود و یا ناشر مناسبی برای نشر آنها پیدا نکرده بود. در این زمینه من به یکی دو اثر او اشاره می‌کنم:

اول «کتاب‌شناسی ایرانی» که ایرج افشار نخستین بار آنرا در اوائل دهه چهل شمس‌ی تدوین و توسط انتشارات دانشگاه تهران به چاپ رساند. او در دهه‌های باقی مانده زندگی به تکمیل این اثر نفیس همت گماشت؛ یادداشت‌ها و اوراق متعدد بر آن افزود و منابع فراوان به زبان‌های گوناگون اعم از فارسی و عربی السنه اروپائی برای آن گرد آورد، به گونه‌ای که حجم فعلی آن دو برابر اصل کتاب چاپ شده یا اندکی بیشتر است؛ خوشبختانه این کتاب با همکاری مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی و موسسه خانه کتاب در حال آماده شدن است، و به زودی به چاپ خواهد رسید.

خانه کتاب نه تنها این خدمت را پذیرفته، بلکه اثر دیگر مربوط به استاد افشار را نیز با همکاری محققان دایرةالمعارف در دست آماده‌سازی دارد. اثر مذکور فهرست رساله‌های چاپی؛ مقالات منفرد و جزوه‌ها و مقالاتی است که افشار در طی چند دهه ضمن شرکت در سمینارها و مجالس بزرگداشت دانشمندان و انجمن‌های علمی در سراسر جهان، آنها را از مولفین و نویسندگان آثار مزبور گرفته یا به او اهداء کرده‌اند؛ تعداد این رساله‌ها متعدد و به زبان‌های گوناگون است و توان گفت نظیر آن نه تنها در کتابخانه‌ها و مراکز علمی ایران بلکه در مراکز مشابه در جهان نیز بسیار اندک است. منابعی دست اول که برای محققان و مقاله‌نویسان ماخذی بسیار ارجمند است و طبعاً پس از چاپ و انتشار این فهرست همگان بر آورنده بودن و بی‌همتا بودن آن پی خواهند برد.

کتاب دیگری که در گنجینه پژوهشی ایرج افشار موجود است و تاکنون به چاپ نرسیده گزارشی است در باب ابنیه باستانی و تاریخی مناطق مرکزی ایران، از اردستان و زواره گرفته تا نائین و خور بیابانک. این کتاب را افشار بنا به سفارش انجمن آثار ملی فراهم آورده، لیکن با وقوع انقلاب چاپ و نشر آن به تعویق افتاده است.

بخش دیگری که افشار گردآوری کرد و آن نیز از جمله منابع نایاب به شمار می‌آید، مجموعه‌ها و ضامم مجلات و نشریات معتبر چون یغما و راهنمای کتاب و وحید و نشریه‌های دانشکده‌های ادبیات و چند نشریه دیگر است؛ معمولاً مشترکین و گردآورندگان مجلات به فکر افزودن این ضامم به هنگام تجلید به مجله خود نبوده‌اند، اما افشار از این مهم غافل نبوده و بلکه گاه‌گاه در حواشی صفحات آنها یادداشت‌های بسیار مفیدی نگاشته است.

از این گونه یادداشت‌ها در گوشه و کنار و در حواشی کتاب‌های گنجینه پژوهشی او فراوان است، که اگر همه آنها گردآوری و در مجلدی خاص به چاپ برسد، مجموعه‌ای ارزنده و قابل استفاده خواهد بود.

نگارنده نیز به هنگام تورق در برخی کتاب‌های وی، این یادداشت‌ها را

یادای از ایرج افشار
و گنجینه پژوهشی
و در پنجمین سال
درگذشت

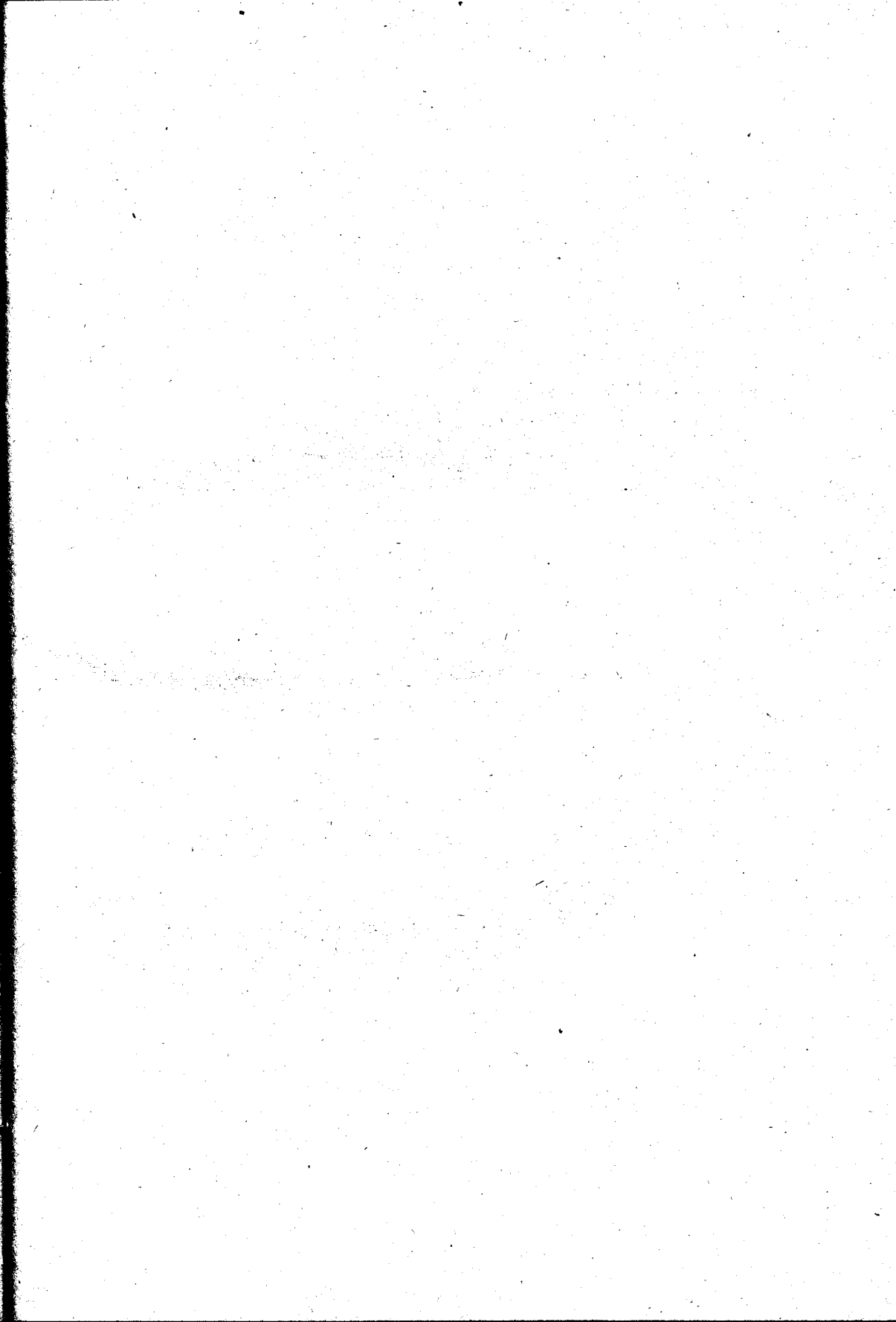
ملاحظه کرده و براهمیت آنها واقف شده است.

خدمت دیگر افشار به فرهنگ ایران زمین، گرفتن عکس‌ها و تصاویر ارزنده از گوشه و کنار ایران است. به یقین در دهه‌های اخیر هیچ کس به اندازه افشار، جاهای ناشناخته سرزمین پهناور ایران را ندیده است. او با علاقه ویژه‌ای که به ایران گردی داشت سفرهای متعددی با دوستان موافقش چون دکتر منوچهر ستوده و احمد اقتداری و هوشنگ دولت‌آبادی و کسان دیگر به مناطق مختلف و دور دست ایران داشت. وی علاقه وافر به عکاسی داشت و در هر سفر جدا از سفرنامه‌ای که می‌نگاشت با دوربین خود عکس‌های منحصر به فردی هم می‌گرفت؛ عکس‌هایی که نظیر آن‌را دیگر به دست نخواهیم آورد.

بسیار از بناها و مناظر با اهمیت که امروزه از میان رفته و یا دگرگون شده و تنها از میان تصاویر استاد افشار می‌توان به اشکال پیشین آنها را ملاحظه کرد. این تصاویر که بالغ بر چند هزار عکس است اکنون در گنجینه پژوهشی ایرج افشار واقع در دایرةالمعارف بزرگ اسلامی نگه‌داری می‌شود و امید است روزی توفیق انتشار سراسر آنها به دست آید.

افسوس که مردان بزرگی چون ایرج افشار برای عموم مردم ایران شناخته شده نیستند؛ هر چند این قصور متوجه یکایک اهل فضل است که با آن مرد بزرگ و آثارش آشنایی ندارند؛ اما تقصیر بزرگتر متوجه ارگان‌هایی چون صداوسیما ایران است که به معرفی این بزرگ‌مردان کمتر می‌پردازد؛ یکی دو سال پیش تلویزیون بی.بی.سی فیلمی در شرح زندگی و خدمات علمی همایون صنعتی‌زاده ساخت که چندبار نمایش داده شد و تأثیری شایسته بر زوی مردمانی باقی گذاشت که حتی چندان در زمره اهالی فضل و کمال هم شمرده نمی‌شوند؛ چه خوب است دستگاه‌های ارتباط جمعی داخل نیز به این نکات ظریف و مهم توجهی شایسته مبذول نمایند.

یادی از ایرج افشار
و گنجینه پژوهشی
او در پنجمین سال
درگذشت

گذری بر کنگره تحقیقات ایرانی

گذری بر کنگره
تحقیقات ایرانی

مقدمه

یکی از کارهای ماندگار استاد فقید ایرج افشار برگزاری کنگره‌های تحقیقات ایرانی بود. از آنجا که کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران دبیرخانه دائمی این سلسله کنگره‌ها بود، اسناد و عکس‌هایی از آن در این مجموعه نگهداری می‌شود. با توجه به این که استاد دبیر ثابت این کنگره‌ها بودند، در برگزاری همه آن‌ها نقش قابل توجهی داشتند. نگاهی به سیر تاریخ کوتاه این کنگره‌ها، روحیه خستگی‌ناپذیر افشار را در راه گسترش تحقیقات ایران شناسی می‌نمایاند.

پس از برگزاری کنگره جهانی ایران‌شناسان در سال ۱۳۴۵ در تهران، به پیشنهاد ایرج افشار و سیدحسین نصر دانشگاه تهران درصدد برآمد مطالعات ایران‌شناسی را در جامعه علمی ایران گسترش دهد. (سند ۱)

بنابراین برای شناساندن نتیجه پژوهش‌های مربوط به تاریخ و تمدن ایران، نخستین کنگره تحقیقات ایرانی با مشارکت دانشکده ادبیات و کتابخانه مرکزی در شهریور سال ۱۳۴۹ در محل دانشکده ادبیات برگزار شد. این کار تجربه جدیدی برای گردآوری پژوهشگران و دانشمندان تهران و شهرستان‌ها در یک جا با هدف تبادل نظر و آشنایی آن‌ها با نظرات یکدیگر بود. این نخستین «کنگره دانشگاهی ایران‌شناسی و تحقیقات ایرانی» در ایران به شمار می‌رفت. با اینکه می‌توانستند این کنگره را در انحصار دانشگاه تهران درآورند؛ آن را تبدیل به یک جریان ملی کردند که هر ساله در یکی از شهرهای دانشگاهی ایران برگزار می‌شد تا همه علاقه‌مندان تحقیقات ایرانی فرصت این را بیابند که در کنار آثار تاریخی ایران به تبادل اطلاعات بپردازند.

در طول مدت ۹ سال ۹ کنگره در شهرهای مختلف ایران برگزار شد که

در هر یک از آن‌ها شماری از پژوهشگران ایرانی و غیر ایرانی به ارائه نتیجه پژوهش‌های خود در زمینه فرهنگ و تمدن ایران پرداختند. مجموعه مقالات هر

فهرنامه ایرانمدار ۲۲
گذری بر کنگره
تحقیقات ایرانی

سند: نامه افشار و نصر به رئیس دانشگاه

کنگره در سال بعد منتشر و در نشست بعدی در اختیار پژوهشگران قرار می گرفت. افشار با روحیه حسابگری که داشت تلاش می کرد این کنگره‌ها را با کمترین هزینه برگزار کند. چنانکه هر کس قصد شرکت در جلسات را داشت چه شنونده بود و چه سخنران، باید مبلغی را برای ثبت‌نام می پرداخت. ضمن اینکه او از منابع

نخستین کنگره

این کنگره دارای یازده شعبه (بخش) بود. ۲۲۷ محقق در آن شرکت کردند که ۱۷ نفر آنان از کشورهای دیگر بودند. مجموعاً ۱۴۴ سخنرانی در این جلسات ارائه شد. نخستین اجلاس با عنوان «کنگره ایرانشناسی» برگزار گردید، اما در بیانیه پایانی نام آن به «کنگره تحقیقات ایرانی» تغییر یافت و قرار شد هر ساله برگزار گردد.

دومین کنگره

در این کنگره ۱۳۵ محقق شرکت کردند که ۴ نفر از آن‌ها خارجی بودند. ۹۲ سخنرانی در ۱۰ شعبه ارائه گردید. اعضای کمیته مرکزی برای هماهنگی برگزاری کنگره سال بعد در تهران، مشهد، تبریز، شیراز و اصفهان به این قرار معرفی شدند: جمشید بهنام، پرویز ناتل خانلری، غلامعلی رعدی آذرخشی، ذبیح‌الله صفا، مجتبی مینوی، سید حسین نصر، حبیب یغمایی، ایرج افشار (دبیر ثابت)، عبدالباقی نواب، منوچهر مرتضوی، عبدالوهاب نورانی وصال و جلال متینی. محل دائمی دبیرخانه کتابخانه مرکزی و مرکز دانشگاه تهران تعیین شد. (کنگره ۳۰-۱۳۵۰: ۳۴)

سومین کنگره

این کنگره دارای ۱۲ شعبه بود. ۲۱۶ تن از محققان و استادان در آن عضویت داشتند که ۱۶ نفر از آنان از کشورهای خارجی بودند. مجموعاً ۱۵۸ سخنرانی در این کنگره ارائه شد. اعضای کمیته مرکزی برای تدارک کنگره بعدی از تهران، تبریز، مشهد، شیراز، اصفهان و کرمان بدین شرح معرفی شدند: فیروز باقرزاده، پرویز ناتل خانلری، غلامعلی رعدی آذرخشی، شاپور راسخ، محمدرضا جلالی نایینی، جمال رضائی، ذبیح‌الله صفا، حمید عنایت، سیدمحمد محیط طباطبایی، مجتبی مینوی، سید حسین نصر، حبیب یغمایی، ایرج افشار (دبیر ثابت)، فرهاد آبادانی، لطف‌الله هنرفر، عبدالعلی کارنگ، منوچهر مرتضوی، علی‌نقی بهروزی، عبدالوهاب نورانی وصال، محمود فرخ، جلال متینی، مهدی روشن ضمیر، مجتبی کیوان و جمشید سروشیان.

چهارمین کنگره

در این کنگره ۲۲۶ نفر شرکت کردند که ۷ نفر از ایشان خارجی بودند. ۱۲۷ سخنرانی در ۱۲ شعبه ارائه شد. اعضای کمیته مرکزی فعال در این دوره عبارتند از: پرویز ناتل خانلری، غلامعلی رعدی آذرخشی، جمال رضائی، محمدرضا جلالی نایینی، محمود روح الامینی، سیدضیاءالدین سجادی، ذبیح‌الله صفا، مجتبی مینوی، سیدحسین نصر، حبیب یغمایی، ایرج افشار (دبیر ثابت)، فرهاد آبادانی، لطف‌الله هنرفر، عبدالعلی کارنگ، منوچهر مرتضوی، علی‌نقی بهروزی، عبدالوهاب نورانی وصال، محمود فرخ و جلال متینی. (کنگره ۱۳۵۲: ۶)

پنجمین کنگره

در این کنگره ۲۱۱ نفر عضو شدند که ۱۰ تن از آن‌ها خارجی بودند. سخنرانی‌ها در ۱۰ شعبه انجام شد. به دلیل اینکه دانشگاه اصفهان از شرکت کنندگان درخواست

گذری بر کنگره
تحقیقات ایرانی

کرده بود در صورت امکان مقاله خود را درباره اصفهان بنویسند ۴۸ مقاله از مقالات ایراد شده درباره اصفهان و تاریخ صفویه بود. اعضای کمیته مرکزی در این سال: پرویز ناتل خانلری، فیروز باقرزاده، غلامعلی رعدی آذرخشی، جمال رضائی، سیدضیاءالدین سجادی، ذبیح الله صفا، مجتبی مینوی، محمدتقی مصطفوی، ناصر ناطق، سیدحسین نصر، حبیب یغمایی، ایرج افشار (دبیر ثابت)، فرهاد آبادانی، لطف الله هنرفر، عبدالباقی نواب، ناصر بقایی، عبدالعلی کارنگ، منوچهر مرتضوی، علی محمد مزده، یحیی ماهیارنوابی، عبدالوهاب نورانی وصال، محمود فرخ، غلامحسین یوسفی و جلال متینی.

ششمین کنگره

در این کنگره ۳۲۳ تن از محققان و ایرانشناسان شرکت داشتند. کنگره دارای ۱۱ شعبه علمی بود و ۱۷۲ سخنرانی ارائه شد که ۲۷ سخنرانی درباره آذربایجان بود. اعضای کمیته مرکزی از شهرهای تهران، اصفهان، تبریز، شیراز و مشهد: پرویز ناتل خانلری، فیروز باقرزاده، ناصر بقایی، غلامعلی رعدی آذرخشی، جمال رضائی، سیدضیاءالدین سجادی، یحیی ماهیارنوابی، ذبیح الله صفا، سیدحسین نصر، حبیب یغمایی، ایرج افشار (دبیر ثابت)، مهدی روشن ضمیر، عبدالامر سلیم، میرودود سید یونسی، عبدالعلی کارنگ، عبدالباقی نواب، حسین نخعی، عزت الله نگهبان، فرهاد آبادانی، ایرج دهقان، محمدتقی مصطفوی، لطف الله هنرفر، غلامحسین یوسفی، عبدالوهاب نورانی وصال، عبدالحمید مولوی، محمود فرخ و جلال متینی.

هفتمین کنگره

در این کنگره ۳۲۷ تن از محققان و استادان شرکت کردند. کنگره دارای ۱۰ شعبه بود و ۱۸۱ سخنرانی ارائه گردید. اعضای کمیته مرکزی برای هماهنگی های کنگره بعدی از شهرهای تهران، تبریز، اصفهان، شیراز و مشهد به این شرح اعلام شدند: پرویز ناتل خانلری، فیروز باقرزاده، ناصر بقایی، غلامعلی رعدی آذرخشی، جمال رضائی، محمدامین ریاحی، عباس زریاب خویی، سیدضیاءالدین سجادی، محمد سیاسی، سیدجعفر شهیدی، یحیی ماهیارنوابی، احسان نراقی، ذبیح الله صفا، سیدحسین نصر، حبیب یغمایی، ایرج افشار (دبیر ثابت)، حسین نخعی، عزت الله نگهبان، فرهاد آبادانی، محمدتقی مصطفوی، لطف الله هنرفر، غلامحسین یوسفی، عبدالوهاب نورانی وصال و جلال متینی.

هشتمین کنگره

در این کنگره ۳۳۰ تن از پژوهشگران و ایرانشناسان شرکت کردند که ۱۷ نفر از آنها از ایرانشناسان خارجی بودند. ۱۱ تن از دانشجویان مصری نیز به دعوت بنیاد فرهنگ در این اجلاس حضور داشتند. این کنگره با ۱۰ شعبه و ۱۷۸ سخنرانی برگزار شد. اعضای منتخب کمیته مرکزی بدین شرحند: پرویز ناتل خانلری، فیروز باقرزاده، ناصر بقایی، غلامعلی رعدی آذرخشی، محمدامین ریاحی، عباس زریاب خویی، جلال ستاری، سیدضیاءالدین سجادی، محمد سیاسی، سیدجعفر شهیدی، یحیی ماهیارنوابی، احسان

نراقی، ذبیح‌الله صفا، سیدحسین نصر، حبیب یغمایی، ایرج افشار (دبیر ثابت)، حسین نخعی، عزت‌الله نگهبان، فرهاد آبادانی، محمدتقی مصطفوی، لطف‌الله هنرفر، عبدالعلی کارنگ، منوچهر مرتضوی، عبدالوهاب نورانی وصال، محمود فرخ و جلال متینی.

نهمین کنگره

نهمین و آخرین کنگره تحقیقات ایرانی سرنوشت ویژه‌ای پیدا کرد. این کنگره قرار بود در روز ۱۸ شهریور سال ۱۳۵۷ در ارومیه (رضائیه آن روز) گشایش یابد. اما تحت تأثیر شعله‌های آغازین روزهای انقلاب برگزار نشد. روز جمعه ۱۷ شهریور، در حالی که بسیاری از مهمانان کنگره به ارومیه رفته بودند و خود را برای مراسم فردا آماده می‌کردند، خبرهای تلخی از تهران رسید و آن کشتار مردم در میدان ژاله (شهدا) بود. وقتی خبر به مهمانان کنگره رسیده همه نگران شده در صدد بازگشت برمی‌آیند. بنابر این در آن شب عده‌ای از جوانان شرکت‌کننده بیانیه‌ای آماده می‌کنند و خواستار تعطیلی کنگره می‌شوند و آن را در اتاق‌های مهمانان می‌اندازند. (باحقی ۱۳۹۰: ۱۸۳) دست‌اندرکاران از جمله ایرج افشار، محیط طباطبایی، یحیی مهدوی، اصغر مهدوی، رعدی آذرخشی، احسان نراقی، ضیاءالدین سجادی، جلال متینی و غلامحسین یوسفی نیز تصمیم می‌گیرند بیانیه کنگره را آماده ساخته به تأیید افراد برسانند و بدون برگزاری کنگره به تهران بازگردند. (افشار ۱۳۵۷: ۴۶۶) به دلیل وقایع تهران حرکت هواپیماها و قطارها نیز دچار اختلال شده بوده، بنابر این افشار با زحمت زیاد اتوبوس‌های دانشگاه ارومیه را آماده می‌سازد و مهمانان را با آن‌ها راهی تهران می‌کند. (باحقی ۱۳۹۰: ۱۸۳) اما سلسله مقالات آن در سال ۱۳۵۸ منتشر شد. در این کنگره قرار بود ۳۰۱ نفر از پژوهشگران و استادان که ۱۱ نفر از آن‌ها خارجی بودند شرکت کنند.

همانطور که پیش از این آمد محل دبیرخانه دائمی کنگره در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران بود. در سال‌های آغازین دهه هفتاد با تحولاتی که در کتابخانه روی داد اسناد و مکاتبات مربوط به کنگره تحقیقات ایرانی را به بخش نسخه‌های خطی و اسناد کتابخانه منتقل کردیم. این اسناد در ۹ زونکن نگهداری می‌شد که هر یک اختصاص به یکی از کنگره‌ها داشت. با بررسی این اسناد بسیاری از مسائل این کنگره‌ها که البته در شکل‌گیری و پیشرفت تحقیقات مربوط به ایران به ویژه در میان اندیشمندان ایرانی سهم به‌سزایی داشته است، روشن می‌شود.

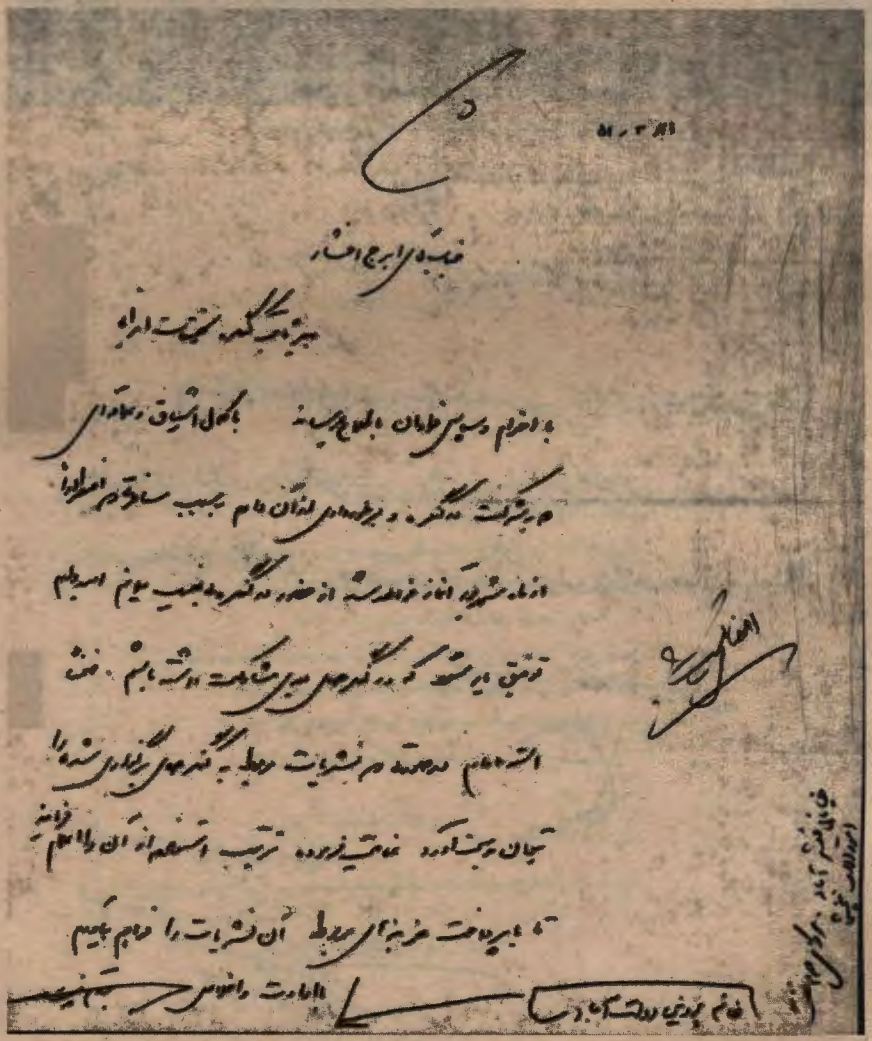
موضوع شعبه‌های این کنگره‌ها به قرار زیر بود:

۱. زبان فارسی، ۲. ادبیات فارسی، ۳. ادبیات معاصر، ۴. فرهنگ عامه و گویش‌های ایرانی، ۵. تاریخ و جغرافیای تاریخی ایران در دوره اسلامی، ۶. کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی، ۷. دین، فلسفه و عرفان، ۸. علوم و معارف اسلامی، ۹. تاریخ و فرهنگ ایران باستان، ۱۰. باستان‌شناسی و هنر، ۱۱. مطالعات اجتماعی و مردم‌شناسی

منابع

- (افشار ۱۳۵۷): ایرج افشار: نهمین کنگره تحقیقات ایرانی. یغما. ش ۳۶۲. آبان ۱۳۵۶. ص ۴۶۵-۴۶۶.
- (یاحقی ۱۳۹۰): محمدجعفر یاحقی. و دریغ ایرج که یگانه روزگار بود. گزارش میراث. ش ۴۴. فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۰. ص ۱۸۰-۱۸۳.
- اسناد کنگره تحقیقات ایرانی. موجود در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران. زونکن های ۱-۹.
- مجموعه مقالات کنگره های تحقیقات ایرانی نخستین کنگره تا نهمین کنگره.

۲۷ روزانه ایوان مدار
 کنری بر کنگره
 تحقیقات ایرانی

نامه پروین دولت آبادی

استاد افشار و دکتر محقق در هفتمین کنگره

۲۴ شهریور ۱۳۱۴

استاد محترم و دانشمند عالی جناب آقای دکتر محقق در هفتمین کنگره تحقیقات ایرانی

بنامت مهمان بخند عالی جناب آقای دکتر محقق و سایر فواید مهم تربیتی در جهت ترویج علم
چون عاقد در شرکت در هفتمین کنگره تحقیقات ایرانی باشم. لذا بدین جهت معینانه بدین محبت که بسیار
بر ضرر ارسال میگردد. خواهش نمودم که بعد از اتمام این شرکت کنگره نسبت فراموشی هر چه کنگره در آن است

قبیله آفرام. محبت عمید

[Handwritten signature]
۲۴ شهریور ۱۳۱۴

تقدیر و تشکر از این محبت و توجه
قبیله آفرام در این محبت
۲۴ شهریور ۱۳۱۴

در خواست یک دبیر برای شرکت در کنگره

از راست: محیط طباطبایی و دکتر احسان نراقی

گذری بر کنگره
تحقیقات ایرانی

دانشگاه مشهد
واکفیه ادبیات و علوم انسانی

شماره _____
تاریخ _____
پرست _____

جناب آقای مدرس رضوی
استاد محترم دانشگاه تهران

بظرفی که قبلاً نیز با اطلاع جناب عالی رسیده است دو مجلد کنگره تحقیقات
ایرانی در روزهای ۱۶ تا ۱۷ شهریورماه ۱۳۲۰ در دانشگاه انجمنی و
علوم انسانی مشهد تشکیل خواهد شد .

بدین وسیله از جناب عالی دعوت می شود ریاست شعبه کتاب شناسی و
نسخه شناسی را در دو مجلد کنگره تحقیقات ایرانی قبول فرمایید .
اطلاع قبول این پیشنهاد موجب نهد امتنان خواهد بود مع
رئیس دو مجلد کنگره تحقیقات ایرانی

۴۱
۵۲۲۲۳

جلال شیبسی

رونوشت برای اطلاع دبیرخانه تایید کنگره تحقیقات ایرانی فرستاده می شود .

رئیس دو مجلد کنگره تحقیقات ایرانی

جلال شیبسی

نامه دعوت از مدرس رضوی برای ریاست شعبه کتابشناسی و نسخه شناسی کنگره

کنگره تحقیقات ایرانی

جناب آقای دکتر
رئیس محترم

فقه امامیه

بنامی که خاطر عالی مستحضر است طبق تصمیم هشتمین کنگره تحقیقات ایرانی که طبق دعوت
ایرانستان در بهمن ماه سال ۱۳۵۶ در تهران برگزار شده بود دانشگاه تربیت معلم
تهران بیستم کنگره تحقیقات بود این دانشگاه با همکاری دبیرخانه ثابت توانست تمام خدمات کار را
مستادانه ایی با کمال دقت و در رفاهیه مخصوصاً مراقبتهای جناب آقای مهدی در دستهای استاد
محترم فراهم سازد و جناب آقای دکتر زانی رئیس سابق دانشگاه رفاهیه هم مخصوصاً امکانات آن دانشگاه
را از جهت امکانات و تالارها را اختیار کنگره قرار دادند و از هر جهت همکاری نمودند .

اینجا باید بگویم که از اعضای کنگره در تاریخ شانزدهم شهریور ماه به رفاهیه وارد شدیم و همسری
دیگر هم روز جمعه وارد شدند . طی چون با تریز اطلاعات تا گزار تهران روز جمعه شد هم شهریورماه
تاریخ آمدن ما به کنگره خود را به رفاهیه برسانند و اغلب حاضران که قصد آمدن خود را در تهران
بودن به نمایندگی خود متعایل به بازگشت بودند لذا جلساتی در کنگره با حضور آقایان
سید علی آقاوی ، ملا علی محمدی ، آقا رحیمی ، محسنی مهدوی ، اصغر مهدوی ، احسان لسانی ، دکتر شافعی
آقای آذین سجادی ، قلامحسین یوسفی ، جلال طبیبی ، ایرج انصاری که حاضر بودند به اتفاق آقایان
دکتر زانی رئیس سابق دانشگاه رفاهیه که حضور داشتند تشکیل شد و تصمیم گرفته شد برای آمادگی
اعضای کنگره بازگشت آنها فراهم شود و ضمناً با چاپ مجله مخصوصاً اخبار اعضای اعضاء رفاهیه را که آنها تحصیل
نمودند در شهریورماه استفاده علاوه بر آن قرار دادند بین تربیت کنگره عمل حقیقی خود را انجام دهد .
مجلس ششم شد . بنام نایب هشتمین کنگره تحقیقات ایرانی در تهران . مقدم بوده است

گزارش کنگره نهم